

Ellen Scholten

Onderwijsassistenten kunnen van onschatbare waarde zijn, maar ze mogen nooit de leraar vervangen

Onderwijsassistenten zijn al langer ingeburgerd bij onze noorderburen. We wilden wel eens weten hoe het daar met deze groep loopt. Hoe worden ze ingezet? Hoe ziet hun dag of week eruit? In welk opzicht hebben ze werken in onderwijs veranderd? We vroegen het aan Ellen Scholten, bestuurder bij AOb (Algemene Onderwijsbond) en daar verantwoordelijk voor het aandachtsgebied OOP (onderwijsondersteunend personeel).

Is de inzet van onderwijsassistenten wijd verspreid in Nederland?

Ja, meer en meer zelfs. Tot voor kort vond je ze vooral in scholen in de (rand)stad, maar door het grote lerarentekort zijn ze nu ook meer aanwezig in de landelijke regio's. Nochtans zijn ze niet ingevoerd om werkdruk of het lerarentekort op te lossen. Eigenlijk ondervond men gewoon dat er een doelgroep was die de stap naar de lerarenopleiding niet zet, maar die wel graag met kinderen wil werken. Voor sommigen was het ook een opstap naar de lerarenopleiding. Daarom werd er een soort beroepsopleiding ingericht die

naar het beroep van onderwijsassistent toeleidt.

Nederland kent twee soorten onderwijsassistenten. Er is de klassenassistent die in de klas assistentie verleent bij het onderwijsproces, en er is de lerarenondersteuner die iets meer verantwoordelijkheid en autonomie kan krijgen. De leraar is steeds de eindverantwoordelijke en bepaalt welke taken de onderwijsassistent zal opnemen. De meeste onderwijsassistenten verdienen zo'n 1500 à 1600 euro netto als ze voltijds aangesteld zijn. Daar kan je maar moeilijk van rondkomen.

'Veel onderwijsassistenten weten niet wat er juist tot hun opdracht behoort! Ze kennen hun rechten onvoldoende.'

Ellen Scholten, bestuurder bij AOb (Algemene Onderwijsbond)

TEKST
Lies Van Rompaey

FOTO'S
Anne-Marie Pannekoek

» **Is hun rol veranderd sinds het Nederlandse onderwijs kreunt onder het gebrek aan bevoegde leraren?**

Ja, eigenlijk ben ik een beetje bang dat we binnenkort de leraar zien evolueren tot een soort manager die een groep onderwijsassistenten gaat aansturen. Stel, een school heeft een groot gebrek aan leraren en je krijgt als leraar de verantwoordelijkheid over een groep van 80 (!) leerlingen. Er worden ook enkele onderwijsassistenten aangesteld voor die groep. Dan kan het jouw taak als leraar worden om de onderwijsassistenten aan te sturen, zelf het overzicht te bewaren over wat er in de diverse klassen gebeurt, en eindverantwoordelijkheid te dragen. Dat is wel een drastische verandering op vlak van jobinhoud. In sommige scholen evolueren we nu al in die richting. De overheid heeft immers beslist dat als er te weinig leraren zijn in je school, je kan werken met een open-deursysteem. Er moet iemand op school zijn die als het nodig is in de klas kan

‘We moeten blijven eisen dat mensen zonder de juiste bevoegdheid principieel niet zelfstandig voor de klas kunnen staan.’

Ellen Scholten, bestuurder bij AOb (Algemene Onderwijsbond)

ingrijpen. Of de leraar kan van klas naar klas gaan, de instructie geven en dan de verwerking ervan en het oefenen overlaten aan de onderwijsassistent. Het is een praktijk die naar mijn weten nog niet veel voorkomt, maar ze bestaat wel!

Wat is de belangrijkste taak van een onderwijsassistent?

Eigenlijk kan je ze inzetten voor vanalles en nog wat. Het begeleiden van een leerling die het moeilijk heeft, het inoefenen van bepaalde leerstof met een groepje kinderen, het invoeren van leerlingengegevens, ... Als leraar heb je wel wat een vrije hand daarin. Er wordt ook nauwelijks op toegezien. Veel onderwijsassistenten weten zelfs niet wat er juist tot hun opdracht behoort! Ze zijn niet echt op de hoogte van hun rechten. Daar ligt voor ons natuurlijk een hele taak want als vakbond zetten we ons in voor alle personeelsgroepen die werken in onderwijs. Onlangs organiseerden we een webinar voor deze groep. Zo'n 450 onderwijsassistenten tekenden in. Heel veel deelnemers vielen van de ene verwondering in de andere.

We merken bijvoorbeeld meer en meer dat onderwijsassistenten voor de klas gezet worden als er een leraar uitvalt of zelfs als er gewoon een tekort is in het team voor een heel schooljaar. De meesten vinden het een hele eer! Ze zien het als een bewijs van vertrouwen en waardering: "De directeur vindt dat ik goed genoeg ben om die verantwoordelijkheid te nemen". Maar in praktijk betekent het wel dat er iemand voor de klas staat die eigenlijk niet bevoegd is én die ook niet vergoed wordt voor die extra verantwoordelijkheid. We krijgen verhalen binnen van onderwijsassistenten die wat chocolade, een boekenbon of een bloemetje krijgen omdat ze een klas hebben overgenomen!

Maar als je ze gaat vergoeden als een leraar, hol je dan het beroep van leraar zelf niet uit?

Klopt. We moeten blijven eisen dat mensen zonder de juiste bevoegdheid principieel niet zelfstandig voor de klas kunnen staan. Want daar zit de kracht van onderwijs, in die opleiding, die vakkennis. Daarom proberen we lerarenondersteuners die bijvoorbeeld al jaren

voor de klas gezet worden, naar de lerarenopleiding te leiden. Maar dat is niet gemakkelijk.

Tegelijkertijd mag het inzetten van onderwijsassistenten in de plaats van een leraar ook geen verdienmodel worden voor de schoolbesturen. In Nederland is het zo dat het schoolbestuur de lonen uitbetaalt. Een onderwijsassistent uitbetalen is dan goedkoper dan een leraar. Het geld dat overblijft kan dan weer anders ingezet worden. We horen klachten van leraren die zeggen dat er een onderwijsassistent wordt aangesteld om onbevoegd voor een klas te staan terwijl ze zelf geen uitbreiding van hun uren krijgen.

Daarom denken we erover om een voorstel in te dienen waarbij onderwijsassistenten die af en toe de verantwoordelijkheid krijgen over een klas verplicht betaald moeten worden als een leraar met enige ervaring. Zelfs meer dan een starter dus. Het zou schoolbesturen verhinderen om te besparen op de lerarenlonen. Het moet dan wel gaan om mensen die een beperkt aantal dagen voor de klas staan. Er moet een maximum bepaald worden. Want anders zou het in strijd zijn met ons principe dat alleen bevoegde leraren de verantwoordelijkheid over een klas mogen krijgen. En dan is er voor de onderwijsassistent ook geen enkele reden meer om toch nog die lerarenopleiding te gaan volgen.

Een onderwijsassistent moet ook heel goed beseffen dat "nee" zeggen ook een mogelijkheid is. Niemand kan hen verplichten om zelfstandig een klas over te nemen. We merken nu zelfs dat er lerarenondersteuners zijn die het onderwijs verlaten omdat er teveel van hen gevraagd wordt. Het is een zeer kwetsbare groep. Ze zijn vaak heel eenzaam op school. Leraren kunnen makkelijk onder mekaar uitwisselen. Maar onderwijsassistenten staan dikwijls helemaal alleen, hebben een lagere opleiding, kunnen minder goed voor zichzelf opkomen. Het is echt een groep die we in bescherming moeten nemen.

Hoe zit het met de professionalisering van de onderwijsassistenten?

Ze hebben uiteraard recht op professionalisering. Die is bepaald op 83 uur en een bud-

get van 500 euro per fulltime equivalent per schooljaar. Dat budget kunnen ze ook per drie jaar opsparen. Verder is er ook een subsidie-regeling om hen aan te moedigen een lerarenopleiding te volgen, maar we hebben niet de indruk dat dat een succes is. Het is ook geen simpele combinatie natuurlijk, leren en werken. Ook hier moeten we onderwijsassistenten aanzetten om op te komen voor hun rechten.

Wat is de impact van een onderwijsassistent? Verlaagt het de werkdruk?

Ja, een goede onderwijsassistent is echt goud waard. Die heeft aan weinig woorden genoeg om zelfstandig te werken. Maar wanneer je iemand hebt die voortdurend aansturing nodig heeft, dan is het eerder een blok aan je been.

Stel, het komt ook bij ons op de onderhandelingsstafel. Wat moet er dan zeker in de regelgeving komen?

Zorg ervoor dat uren kunnen geclusterd worden, en dat ze een zo groot mogelijke aanstelling in één school kunnen krijgen. Kijk ook goed naar de functiebeschrijving. Wat voor taken wil je daarin zetten? Niet alleen de regelgeving is belangrijk. Als onderwijsvakbond heb je ook een grote verantwoordelijkheid voor deze kwetsbare groep. Zorg er voor dat ze goed weten welke taken ze moeten of kunnen doen. Zorg ervoor dat er duidelijkheid is over de bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Vooral in het basisonderwijs wil het daar wel eens fout lopen omdat het vervangen van een leraar niet per lesuur maar per dagdeel gebeurt en altijd meer is dan gewoon een uur studie geven.

Globaal gezien kan ik niet zeggen dat het een slecht idee was om ze in het onderwijs te introduceren. In de ideale wereld zijn er genoeg leraren die voor de klas staan en heeft iedere leraar gewoon één onderwijsassistent fulltime naast zich om op terug te vallen. Dan heb je ook iemand die je kan ondersteunen, een stuk klasadministratie kan overnemen, je kan helpen als er een akkefietje is in de klas, ... Onderwijsassistenten kunnen echt van onschatbare waarde zijn, maar er mag geen misbruik van hen gemaakt worden.

Enkel bevoegde, goed opgeleide leraren voor de klas

Het COV vindt het invoeren van nog een nieuwe categorie personeel in het Vlaams onderwijs geen optie en zeker geen oplossing voor het lerarentekort. Dat wordt in dit interview nog maar eens aangetoond. Het COV pleit ervoor om de bestaande personeelscategorieën maximaal te benutten. Zo zouden kinderverzorgers ook kunnen ingezet worden in het hele basisonderwijs. Het zou een oplossing zijn voor de versnipperde opdrachten waar ze al te vaak mee worstelen en het zou werkdruk wegnemen bij de leraar.

Het COV blijft benadrukken dat enkel bevoegde, goed opgeleide leraren de verantwoordelijkheid kunnen dragen voor een klas. Volgens recente cijfers staan er vandaag in 1 op de 4 scholen al eens kinderverzorgers voor de klas. Ze doen dat met veel engagement maar zijn er niet voor opgeleid. Kinderverzorgers zijn van onschatbare waarde maar kregen een andere opleiding en hebben andere taken dan een kleuteronderwijzer. Het COV zal zich blijven verzetten tegen het uithollen van het beroep van leraar.